

Waar wij wonen - Wandelroute Molenberg Anloo

Start:	de kerk van Anloo
Lengte:	ca. 5 km
Toegang:	gehele jaar
Type pad:	verharde wegen en zandpaden (soms met wat versperringen van takken)
Moeilijkheid:	gemakkelijk
Ontwerp en tekst:	JanSiem Rus en Eddy Dijk
Kaartondersteuning:	Rika Rijnberg

Bronnen en nadere info:

- Landschapsbiografie van de Drentsche Aa, Theo Spek e.a. 2015
- Historische Vereniging Annen. Molen nabij de N34. Marianne Mulders-Zonneveld en Henk Veenhof. Ook opgenomen in: Historisch Anloo. Nieuwsbrief nr.10, november 2017. De molens van Anloo, deel 1.
- Knapzakroutes Anloo-Schipborg en Eext, Vereniging Brede Overleggroep Kleine Dorpen in Drenthe
- Kerken in Drenthe, drs. M.R. Hilbrandie-Meijer, 1999
- Van Jeruzalem tot Ezelsakker, veldnamenboek, Hans Elerie en Theo Spek, 2009
- www.molendatabase.org
- Open Streetmap Nederland (OSM)

Landschappelijke informatie

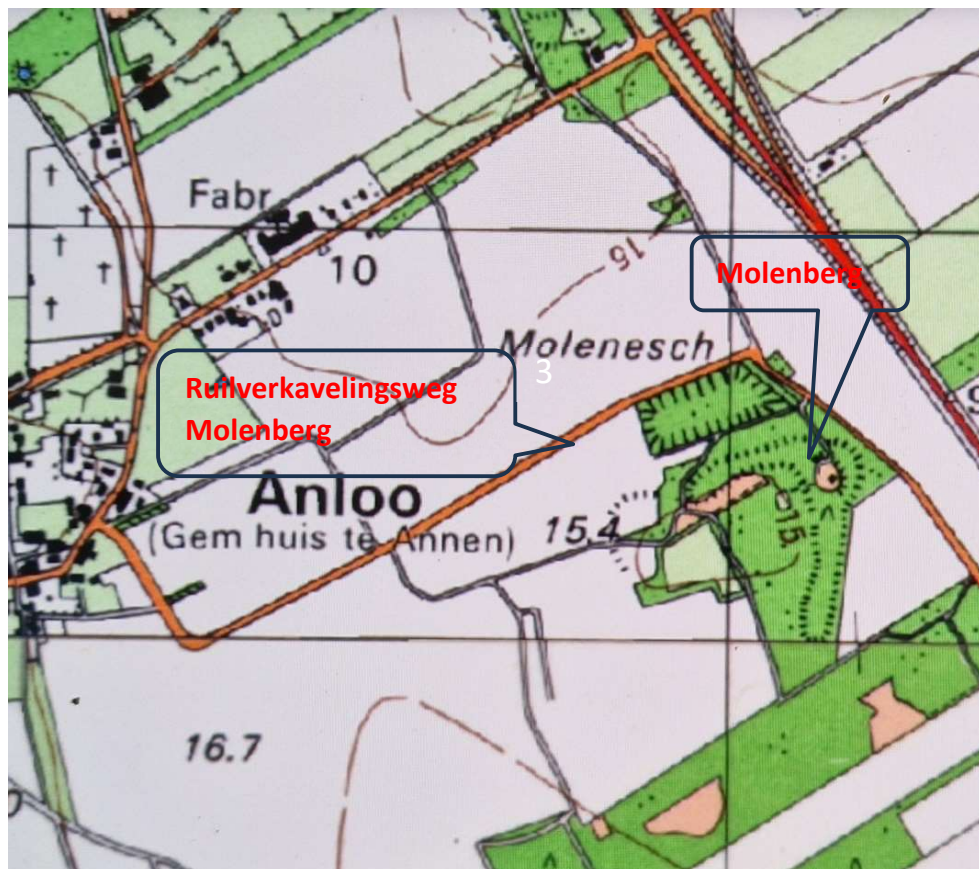
(voor nr. aandachtspunt (..) zie routekaart op de laatste pagina van dit artikel)

Rondom het dorp Anloo liggen drie essen: de Noordesch (2), de Zuidesch (9) en de Molenesch (3). Laatstgenoemde es ligt ten oosten van het dorp, nabij de provinciale autoweg N34. De naam Molenesch verwijst naar de vroegere korenmolen op de Molenberg. Vroeger werd de Molenesch – waarschijnlijk zonder molen – nog de Oostesch genoemd.

De essen zijn oude, vaak hooggelegen akkerbouwgebieden nabij het dorp waarop in het verleden jarenlang mest uit de potstallen van het dorp, gemengd met heideplaggen, werd aangebracht. Terwijl de Noordesch dicht bij het Kniphorstbosch ligt en de Zuidesch tussen het dorp en de boswachterij Anloo, ligt de Molenesch vrij geïsoleerd tussen het dorp en de N34. Omdat hier verder geen bekende wandelingen zijn uitgezet en het gebied plaatselijk een interessante geomorfologie kent (dekzandrug van de Molenberg) hebben wij deze korte wandelroute opgenomen in Natuurlijk Zuidlaren.

Het startpunt van de wandelroute ligt bij de kerk van Anloo (1). De kerk, genoemd naar haar schutspatroon Sint Magnus vormt de oudste kerk van de regio. De huidige kerk heeft meerdere voorgangers gehad in de vorm van eenvoudige zaalkerkjes, eerst van hout en later van steen. De eerste officiële vermelding van een kerk in Anloo is te vinden in een bisschoppelijke oorkonde uit 1139. Het schip van de

kerk is gebouwd van zachte tufsteen uit de Eifel, terwijl de zijmuren bestaan uit gemetselde wanden. De kerk heeft een markante toren in de vorm van een zadeldak met trapgevels en een klein spitsje. Vanuit de wijde omgeving vormt de toren een bekend oriëntatie punt. De kerk is omgeven door een verhoogd terrein: het oude kerkhof van Anloo. Anloo vormde vroeger één van de zes dingspelen ofwel bestuursgebieden van Drenthe.

Topografische kaart uit de jaren '80 met daarop de nieuwe ruilverkavelingsweg van de Molenberg en oude zandwegen (laatstgenoemde wegen zijn in de loop van de tijd verdwenen).

Ook de Etstoel, het hoogste rechtscollege in Drenthe was in Anloo gevestigd. De kern van het dorp Anloo, ofwel het gebied rondom de kerk wordt aan drie kanten omringd door genoemde hoger gelegen essen. Alleen aan de westkant ligt geen es, maar het fraaie Anlooërdiepje (10).

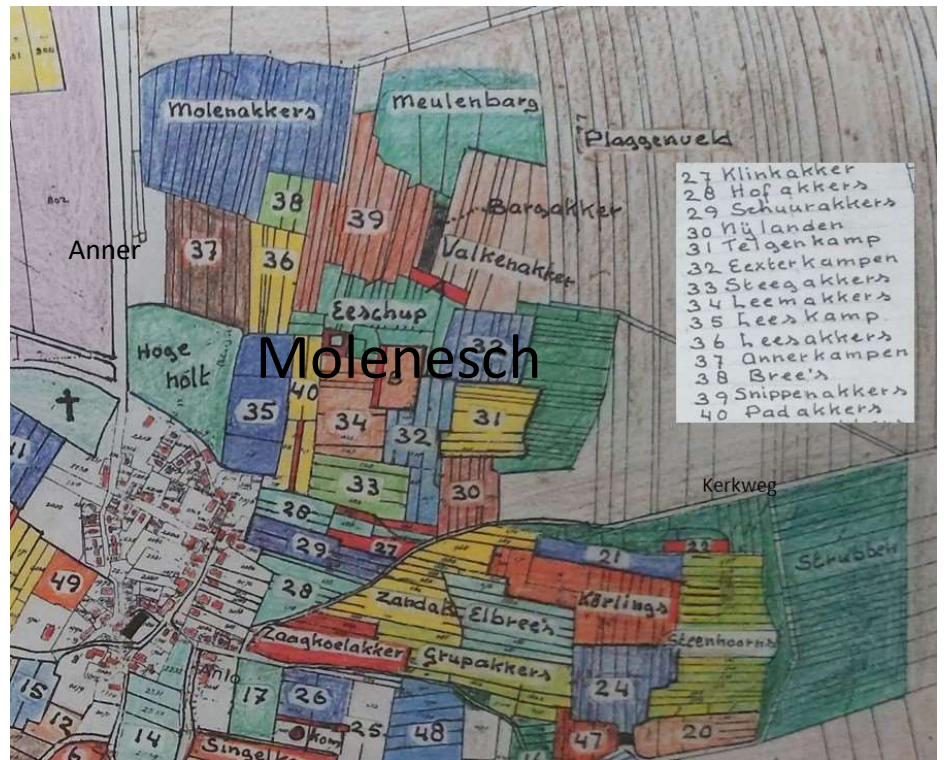
De Molenesch ligt centraal op de Hondsrug op een hoogte van 14,50 tot 16,00 m + NAP, een vergelijkbare hoogte als van de Noordsch. De Zuidesch en aansluitend het Evertsbos in de boswachterij Anloo ligt hoger. De essen vormen enigszins glooiende dekzandgebieden grotendeels bestaande uit zogenaamde podzolbodems ¹⁾ met een humushoudende bovengrond. Zij worden bodemkundig aangeduid als Loopodzolgronden ofwel podzolgronden met een oud cultuurdek. De humushoudende bovengrond is ontstaan door jarenlange bemesting met potstalmest. In en rondom de essen zijn veel sporen gevonden van vroegere (prehistorische) nederzettingen. Vroeger vormden de essen kleinschalige akkercomplexen, waarbij de vele kleine akkertjes hun eigen identiteit en naam hadden. Momenteel zijn het grootschalige akkerbouwgebieden, waar nog weinig terug te vinden is van de vroegere landbouwcultuur.

Op de topografische kaart van begin jaren '80 zijn zowel enkele oude zandwegen als de nieuwe verkavelingsweg van de Molenberg aangegeven. In de loop van de tijd zijn de zandwegen ten noorden en ten zuiden van de verkavelingsweg verdwenen ten gunste van moderne grootschalige landbouw. Het uitgestrekte akkerbouwgebied aan beide zijden van de weg Molenberg doet ook niet vermoeden dat hier in het verleden allerlei kleine perceeltjes met kenmerkende veldnamen hebben gelegen, vergelijkbaar met andere essen.

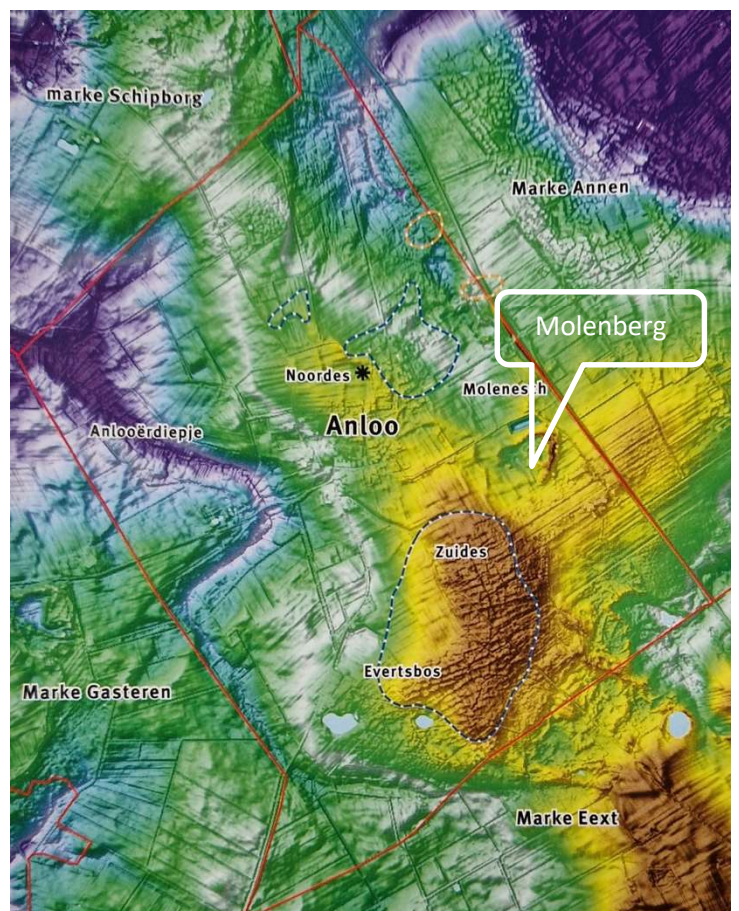
Een bijzonder element van de Molenesch vormt de paraboolvormige dekzandrug met de punt naar het oosten (N34) en een brede laagte tussen de armen van het duin. Er is nog enige onduidelijkheid over dit bijzondere landschapselement. In de Landschapsbiografie van de Drentsche Aa (Theo Spek e.a. 2015) wordt op de geomorfologische kaart (het aardkundig landschap van het Drentsche Aa-gebied) van Gilbert Maas de paraboolvormige dekzandrug met laagte aangegeven als een pingoruïne (met randwal).

1)

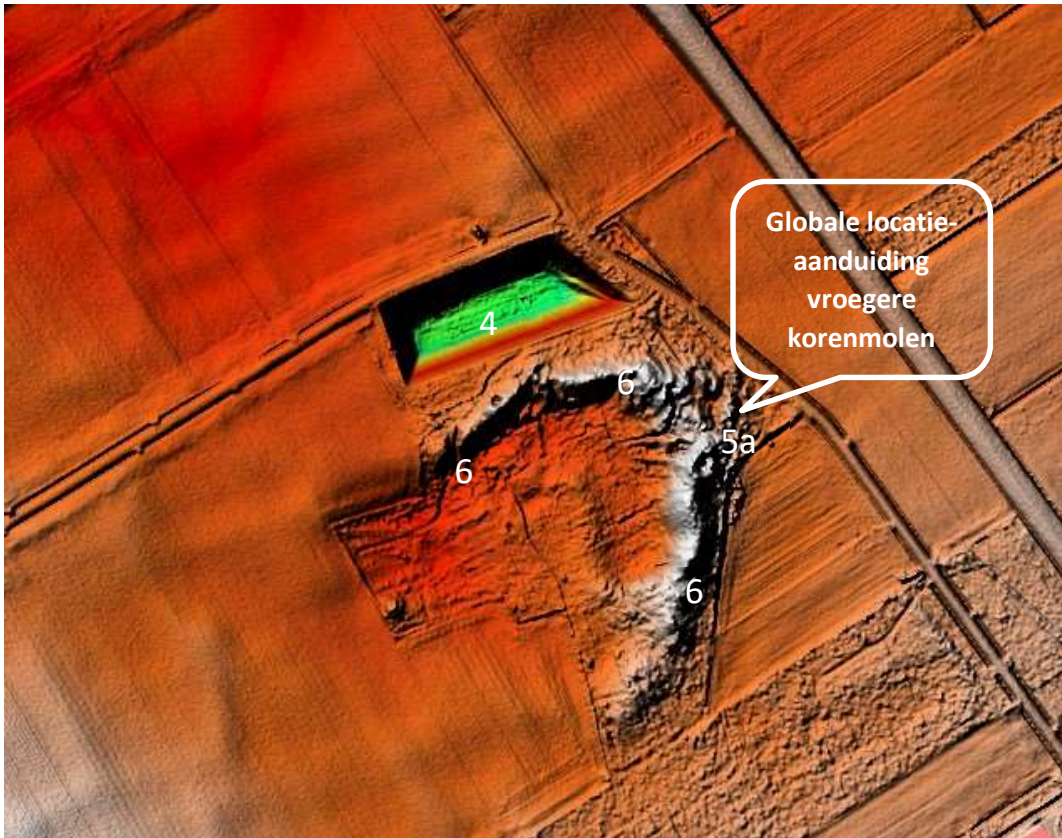
Een 'podzol' is een oude bodem, waar door in- en uitspoelingsprocessen een zekere gelaagdheid is ontstaan van bodemlagen (horizonten) met een typische samenstelling en kleur. Het woord podzol komt uit het Russisch en betekent zoiets als 'lijkt op as', verwijzend naar de loodgrijze uitspoelingslaag bovenin de bodem onder de toplaag (cultuurdek).

Stukje van een oude veldnamenkaart van de landbouwpercelen aan de zuidoostkant van Anloo tussen de Kerkweg en Annerweg alsmede in het gebied van de Molenesch (Van Jeruzalem tot Ezelsakker, veldnamenboek, Hans Elerie en Theo Spek, 2009). Veel namen zijn ontleend aan gegevens van oud boswachter Hindrik Lanjouw, wonend te Anloo.

Hoogtekaart omgeving Anloo met de drie essen en contouren van nederzettingen uit Bronstijd en IJzertijd (naar Hans Elerie, in Landschapsbiografie Drentsche Aa, hoofdstuk 10).

Detailhoogtekaart van de Molenberg, met aan de noordzijde de zandafgraving (4) (groen) en daaronder het paraboolduin (6) (grijs-zwart). De vroegere molen lag volgens de Historische Vereniging Annen ergens op de punt van het paraboolduin (5a).

Deze nieuwe korenmolen staat ook bekend als de molen van Greving (5b). De molen is echter meerdere keren verbrand en opnieuw opgebouwd. De laatste molen hier is in 1923 afgebroken.

Het bos van de Molenberg sluit aan bij dat van de boswachterij Anloo (8). Dit oude gebruiksbos vormde vroeger de overgang van de es van Anloo naar de heide van het veld, waar de schapen graasden. Het betreft hier een oud eikenhakhoutbos, waar de eiken zichtbaar als hakhout zijn gebruikt. Veel eiken hebben daardoor meerdere stammen. In het eikenhakhoutbos mocht geen vee komen. Daarom werd het bos omgeven door een aarden wal: de eswal.

Na raadpleging van Anja Verbers, deskundige op het gebied van pingoruïnes in Drenthe lijkt hier de aanwezigheid van een paraboolduin met uitblazingskom meer waarschijnlijk dan een pingoruïne met aarden wal. Het paraboolduin heeft ook een bijzondere archeologische waarde.

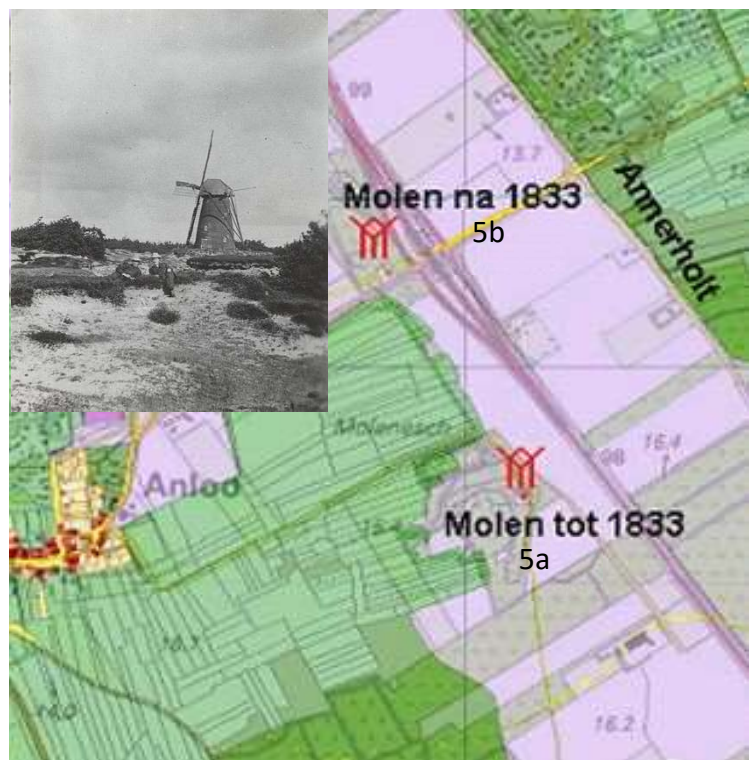
Op enkele plaatsen op de dekzandrug zijn grafheuvels gevonden (zie archeologische kaart blz. 140 van de Landschapsbiografie Drentsche Aa).

Direct ten noorden van deze dekzandrug ligt een kleine maar diepe zandafgraving.

Het zand is destijds gebruikt voor de aanleg van de N34. Opmerkelijk is dat de zandafgraving niet gevuld is met water, zoals verder naar het noorden langs de N34. En dit terwijl de diepte van de afgraving geschat wordt op 5 tot 8 m beneden het oorspronkelijke maaiveld. Hieruit kan geconcludeerd worden dat de regionale grondwaterstand erg diep ligt. Uiteraard kunnen in de omliggende landbouwpercelen, daar waar keileem in de ondergrond aanwezig is zogenaamde schijngrondwaterspiegels ontstaan. De grondwaterstand in de afgraving is zelfs zodanig diep, dat enkele dassen het geen probleem vinden om in de diepe afgraving hun burchten te graven.

Ergens op de oostelijke punt van het paraboolduin heeft vroeger een korenmolen gestaan (5a). Nadat deze in 1833 verbrand is, is kort daarop een nieuwe molen gebouwd aan de Annerweg bij het huidige viaduct van de N34.

Op de terugweg richting Anloo lopen we over het oude kerkpad tussen Anloo en Eext, nu kerkweg genaamd. Ook hier zag het grootschalige landbouwgebied er vroeger heel anders uit, zoals men zich voor kan stellen bij het zien van oude veldnamenkaarten.

Locaties van vroegere korenmolens van Anloo (5a en 5b), met inzet van de molen van Greving (5b) ten noorden van de huidige Annerweg nabij viaduct van N34 (in 1923 afgebroken).

Wandelroute

(zie routekaart met aandachtspunten)

Vanaf de kerk (1) volgen we de Kerkbrink naar het noorden en slaan rechtsaf de Esweg in. Na 150 m ligt links van ons de betrekkelijk nieuwe wijk Doornakkers op de rand van de Noordesch (2).

We lopen verder op de Esweg en gaan na ca. 150 m rechtsaf de Lunsenhof in. Aan het eind van deze straat, tegenover de Lunsenhoeve ligt een mooie oude boerderij, waar eerder de Homanshof was gevestigd, een (onbemand) informatiecentrum van het Nationaal Park Drentse Aa. Op de vloer van deze historische boerderij was het stroomgebied van de Drentse Aa in kaart gebracht.

We steken de hoofdweg (Brinkstraat) over naar het zuiden. Ongeveer aan het eind van de verharde weg nemen we links, tussen de huizen door met de nummers 16 en 18, het graspad. Het graspad komt uit op de verharde landbouwweg Molenberg welke we rechts volgen. Deze rechte weg, aangelegd in het kader van de ruilverkaveling (jaren '70) loopt dwars over de Molenesch (3).

We volgen de weg Molenberg richting N34. Op de hoek met het zandpad van de Liesakkers (komend uit het noorden van de Annerweg) maakt de weg een haakse bocht naar rechts. In deze hoek ligt rechts van ons een kleine, maar diepe zandafgraving (4). We volgen de verharde weg voor ca. 100 m en slaan dan een klein zandpaadje rechts in. Dit zandpaadje ligt net enkele meters voor een breder pad naar rechts met slagboom dat naar een vakantiehuis gaat. Het brede pad dus niet volgen! Het kleine zandpad volgen langs de droge zandafgraving (het pad rechts naar beneden naar de zandafgraving negeren). We wandelen in een wat heuvelachtig terrein van het paraboolduin waar volgens de archeologische kaart ook enkele grafheuvels liggen (6). Ongeveer halverwege de afgraving buigt het pad naar links, schuin de flank op van het paraboolduin.

Op een driesprong van zandpaden nemen we het pad links in zuidoostelijke richting. Hoewel niet direct zichtbaar, wandelen we hier door de laagte van de uitblazingskom van het paraboolduin (7). Rechts van ons pad ligt een open bosweide. Voorbij de bosweide loopt het pad verder langs de rand van een akkerland (rechts) met links het bos. Na ca. 150 m komen bij het grote boscomplex van de boswachterij Anloo (8). We gaan in principe rechtdoor dit bos in, maar moeten dan even enkele meters naar

links (het brede pad een klein stukje following) en dan direct een klein bospaadje in naar rechts. Dit paadje buigt na ca. 25 m naar rechts en loopt dan verder evenwijdig aan de rand van de boswachterij. We lopen nu in een vrij open eikenbos met veel dood hout en typerende strubben, ofwel bundels van eiken.

Op de eerstvolgende T-kruising van bospaadjes gaan we linksaf in zuidelijke richting en vervolgens, na ca. 100 m, op de T-kruising ofwel de hoek van het beukenbos rechtsaf in westelijke richting. Het brede zandpad komt na ca. 400 m uit op de oude Kerkweg tussen Anloo en Eext. Voorbij de slagboom gaan we rechtsaf en volgen het betonnen fietspad richting Anloo. Het zandpad (9) geeft een prachtig beeld op het dorp Anloo met deels tussen de bomen verscholen het kenmerkende kerktorentje. Aangekomen in Anloo gaan we rechtsaf en al wandelend voorbij de Koningsherberg, met links van ons het dal van het Anlooër Diepje (10) komen we weer aan op ons vertrekpunt bij de kerk.

